ДОКЛАД

До	Висшия адвокатски съвет
От	Адв. Асен Георгиев, председател на КВЕПЕАР Адв. Венелина Фотева, експерт
Относно	Принципно одобрение на инициатива на Висшия адвокатски съвет за достоверни правни данни и сигурно използване на изкуствения интелект в правосъдието
Дата	10.11.2026 г.

УВАЖАЕМИ КОЛЕГИ,

Предлагаме на Висшия адвокатски съвет да одобри принципно инициатива за обединяване на усилията на държавните институции, адвокатурата, научната общност и технологичните специалисти за създаване на публични, свободно достъпни и надеждни правни данни като предпоставка за сигурното използване на изкуствен интелект в българското правораздаване. На този етап не предлагаме одобряване на конкретен текст на обръщение към институциите. Той ще бъде доработен и внесен отделно, ако инициативата бъде подкрепена.

1. ПРОБЛЕМЪТ

В България липсва единна държавна информационна система с пълни, актуални и проверени консолидирани текстове на нормативните актове. „Държавен вестник“ обнародва отделните изменения, но не предоставя текста на акта в редакцията, приложима към определен момент. Тази дейност на практика е оставена на частни правноинформационни продукти, с които ежедневно работят съдии, адвокати, прокурори, нотариуси и граждани. Не съществува публичен държавен източник, спрямо който точността им да бъде проверена.

Нуждата е осъзната отдавна. С Решение № 562 на Министерския съвет от 30 декември 1993 г. е прието да се изгради Национална правна информационна система и е създаден Координационен съвет начело с министъра на правосъдието, който да отговаря за изграждането ѝ „*във възможно най-къси срокове*“. Основните изисквания към системата, посочени в приложение № 1 към решението, съвпадат в голяма степен с това, което предлагаме и днес:

- базите от данни поетапно да обхванат действащите и отменените закони и подзаконови актове, международните договори, практиката на Конституционния съд и съдебната практика;

- информацията да се съхранява в пълен текст, с възможност за тематични и ретроспективни справки и за проследяване на връзките между нормативните актове и съдебната практика;
- набирането и актуализирането на информацията да се извършва от държавните институции, които отговарят за нейната достоверност: Народното събрание, Конституционния съд, Министерския съвет, министерствата и съдилищата;
- да се осигури равноправен достъп до ресурсите на системата за държавните и частните производители на правни информационни системи и да се предвидят форми за включване на частната инициатива.

Повече от три десетилетия по-късно такава система не е изградена в предвидения обхват, но предлаганата инициатива не започва от нулата. Тя цели да бъде изпълнено решение, прието от държавата преди 33 години, но вече със средствата и при рисковете на изкуствения интелект.

Съдебната практика е до голяма степен дигитализирана, но е разпръсната (ЕПЕП, ЕИСС, ЕДИС, ЦУБИПСА) и не е обединена в пълна база с възможност за съдържателно търсене. Никоя от системите не осигурява достатъчно проверима информация дали даден акт е влязъл в сила, обжалван, изменен или отменен.

2. ЗАЩО ВЪПРОСЪТ Е НАЛЕЖАЩ

С навлизането на изкуствения интелект този дългогодишен дефицит придобива нова тежест. Система, която анализира съдебни решения, без да отчита кои от тях са отменени или изменени, или работи с непълна практика, дава изкривени изводи. Съвременните интелигентни системи подбират и подреждат съдебни актове, обобщават разрешения и предлагат аргументи, а при идентични търсения различните продукти могат да дадат съществено различни резултати. Когато между съдията и закона застане система, чиито източници и критерии за подбор не подлежат на независима проверка, възниква риск за законността, независимостта и безпристрастността на правораздаването.

Въпросът засяга пряко и адвокатите. Задължението за проверка на всеки резултат от ИИ, което обсъждаме във връзка с Етичния кодекс на адвоката, а и на Есенната национална конференция на българската адвокатура в Русе на 31.10.2026 г., предполага надежден източник, срещу който проверката да се извършва.

Темата беше централна и на срещата с председателите и секретарите на адвокатските колегии, проведена след панелите на конференцията. По-голямата част от срещата беше посветена на изкуствения интелект, на системите с ИИ, които адвокатите вече използват, и на възможната роля на ВАдвС в подпомагането на колегите. На тази среща изразихме позицията, че създаването на сигурна среда за използване на ИИ трябва да бъде водещ приоритет и поехме ангажимент Висшият адвокатски съвет да работи по този въпрос. Настоящото предложение е първата стъпка в изпълнение на този ангажимент.

3. СЪДЪРЖАНИЕ НА ИНИЦИАТИВАТА

Инициативата има три направления:

3.1 Публична държавна база данни с проверени актуални и исторически редакции на нормативните актове, със свободен достъп, включително в машинночетим формат

и чрез програмни интерфейси (API). Консолидираните текстове не заменят обнародваните в „Държавен вестник“ и нямат самостоятелна нормативна сила, а го допълват, по подобие на EUR-Lex.

3.2 Пълна публична база със съдебната практика, с достоверна информация за влизането в сила и инстанционното развитие на актовете и с ефективно търсене по съдържание, включително от модели с изкуствен интелект.

3.3 Ясни правила за проверка, прозрачност и контрол върху интелигентните информационни системи, използвани при правораздаването, без да се засяга независимостта на съдията при решаването на конкретното дело.

Основният принцип е, че държавата гарантира достоверността на основните правни данни, а частните разработчици могат свободно да създават върху тях нови продукти и услуги. Подходът съответства на Европейското пространство на правни данни (ELDS) и може да бъде подкрепен с европейско финансиране.

4. РОЛЯ НА ВИСШИЯ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ

Предложението ни е ВАдвС да инициира създаването на междуинституционална работна група с участието на компетентните държавни институции, органите на съдебната власт, научната общност и специалисти по информационни технологии и да заяви готовност да поеме водеща роля в подготовката на решенията в партньорство с тях. Инициативата е в съответствие с ролята на адвокатурата като участник в правосъдието и не създава задължения за адвокатите.

5. ПРОЕКТ НА РЕШЕНИЕ

Въз основа на гореизложеното, предлага се следният проект за решение:

Одобрява принципно инициативата за достоверни правни данни и сигурно използване на изкуствения интелект в правосъдието с направленията, посочени в т. 3 от доклада.

Възлага на Комисията по електронно правосъдие и електронни адвокатски регистри да подготви текст на предложение до компетентните институции и да го внесе за одобрение на следващото заседание.

Възлага на председателя и заместник-председателите да проведат разговори и да инициират съответните стъпки със заинтересованите институции относно създаването на междуинституционална работна група.

Инициативата може да бъде представяна публично като позиция на Висшия адвокатски съвет.

Асен Георгиев, адв.

Венелина Фотева, адв.